

Ratimir Dovečar *

ISSN 0469-6255

(5 - 7)

MOGUĆI ASPEKTI RAZVOJA INDUSTRIJE TRANSPORTIRANJA KONTEJNERA DO KRAJA XX. STOLJEĆA

POSSIBLE ASPECTS OF THE CONTAINER TRANSPORT INDUSTRY DEVELOPMENT TILL THE END OF XX CENTURY

UDK621.869.8:[656.6 + 656.1/5]

Stručni rad

Professional paper

Sažetak

Od svih suvremenih tehnologija transporta (paletizacije, kontejnerizacije, RO-RO, LO-LO, FO-FO, HUCKEPACK, BIMODALNA...) kontejnerizacija je dostigla najveći stupanj razvoja. U ovom se članku interdisciplinarno elaboriraju mogući aspekti globalnog razvoja industrije transportiranja kontejnera do kraja XX. stoljeća.

Summary

Among all transport technologies (paletization, containerization, RO-RO, LO-LO, FO-FO, HUCKEPACK, BIMODAL...), present article elaborates in the interdisciplinary manner the possible aspects of global development of the container transport industry till the end of XX century.

Uvod

Introduction

Počela je druga polovica zadnjeg desetljeća XX. stoljeća (od 1991. do 2000. godine) i nalazimo se na pragu u novo XXI. stoljeće, koje otvara i novi milenij u razvoju spoznaja ljudi i njihove civilizacije.

Dvadeseto stoljeće, a naročito zadnja tri desetljeća, stoljeće je promjena na svim područjima ljudskih aktivnosti. Najdinamičnije i najrevolucionarnije promjene ostvarene su u razvoju tehnike, tehnologije, organizacije rada i komunikacije na području prometnog sustava. U tom sustavu najdinamičniji razvoj zabilježio je proces kontejnerizacije i proces prevoženja kotnejnera, koji se

već danas s punim pravom može nazvati industrijom transportiranja kontejnera.

U tom kontekstu neminovno se nameće pitanje: koje su to promjene koje je moguće predvidjeti za zadnje desetljeće na području kontejnerizacije tereta i prevoženja kontejnera, odnosno industrije transportiranja kontejnera, i koje će neminovno, kvantitativno i kvalitativno, promijeniti strukturu prometnog sustava a unutar njega i željezničkog prometnog sustava.

2. Činitelji razvoja industrije transportiranja kontejnera poslije 1995. godine

Factor Influencing the Development of Container Transport Industry After 1995.

Dva su temeljna činitelja od kojih treba poći u procesu predviđanja promjena na području industrije transportiranja kontejnera poslije 1995. godine, a to su:

Budući uspješni operatori na tržištu industrije transportiranja kontejnera mogu biti samo oni operatori koji će biti sposobni svakodnevno pratiti sve relevantne činitelje promjena na tom tržištu i koji će spoznati da je nestabilnost i dinamičnost razvoja elemenata industrije transportiranja kontejnera normalno stanje. Uz to operatori industrije transportiranja kontejnera morat će svakodnevno razvijati sposobnost pravodobnog predviđanja budućih strategijskih pravaca razvoja kao i relevantne transportne tehnologije sveukupnog prometnog sustava.

Na području industrije transportiranja kontejnera bit će vodeći samo oni operatori koji će se pravodobno prilagoditi promjenama same industrije transportiranja kontejnera, ali i fleksibilnim ljudskim resursima kao i fleksibilnim postupcima i sustavima u procesu rada.

Navode se još neki činitelji i područja koje je potrebno pratiti i analizirati u njihovom razvoju i koji će utjecati na budući razvoj industrije kontejnera:

* Mr. sc. Ratimir Dovečar, dipl. ing. prometa
Fakulteta za pomorstvo in promet – Piran
Pot pomorščakov 4
Portorož

1) Postupni porast prekomorskog transportiranja kontejnera na globalnim, ali i najvažnijim prekomorskim plovnim putovima i čvorištima.

2) Problem konferencija na glavnim pomorskim pravcima ISTOK-ZAPAD/ZAPAD-ISTOK.

3) ISO standardi i u svezi s time promjene dimenzija kontejnera.

4) Stalna promjena potreba krcatelja.

5) Procesi ekonomske unifikacije.

6) Proces diferenciranja na velike globalne operatore industrije transportiranja kontejnera i lokalne i regionalne operatore.

7) Permanentne opasnosti donošenja poslovnih odluka pod pritiskom dinamike promjena činitelja i područja industrije transportiranja kontejnera, a koje nije moguće racionalno kontrolirati, pratiti i voditi.

8) Porast i redefiniranje informacijske mreže i sustava.

9) Dinamični i ekspanzivni porast unutar europskih aktivnosti na području transportiranja kontejnera kao posljedica stanja unutar Europe nakon 1995. godine i procesa otvaranja zajedničkog europskog tržišta prema državama istočne i jugoistočne Europe.

10) Utjecaj industrije transportiranja kontejnera na okoliš i sigurnost u prometnom sustavu.

3. Razvoj činitelja industrije transportiranja kontejnera poslije 1995. godine *The Development of Container Transport Industry Factors After 1995.*

Na temelju statističke analize kontejnerizacije za osamdesete i devedesete godine i na temelju mogućnosti predviđanja razvoja tehnologije transportiranja kontejnera, može se dati realna procjena transportiranja i trgovanja kontejneriziranim robama za razdoblje od 1995. do 2000. godine.

Na relaciji Sjeverna Amerika – Europa očekuje se porast od 3,5% što je za 0,8% manje od porasta za razdoblje od 1990. do 1995. godine na istoj relaciji. Za očekivati je porast od 7,7% na relaciji Europa – Azija što je za 1,3% manje od ostvarenog porasta u razdoblju od 1990. do 1995. godine.

U vezi s kreiranjem novih robnih tokova, trgovanja i transportiranja kontejnerizirane robe treba ukazati na promjene u Europi nakon 1995. godine. Unutar Europe formirati će se interna europska tržišna moć od 5.000 milijuna američkih dolara sa 400 milijuna kupaca. U europskom tržišnom području industrije transportiranja kontejnera može se očekivati porast od 15% u internoj razmjeni kontejneriziranim robama Europe. Ili, od 26 milijuna TEU u 1995. godini za očekivati je 30 milijuna TEU u 2000. godini u internoj europskoj razmjeni kontejneriziranih tereta.

Potrebno je iznijeti i stav Europske ekonomske komisije koji se temelji na gledištu da u već izgrađenim proizvodnim pogonima na području Europske unije, a koji su vlasništvo izvan europskih rezidenata, treba osigurati u finalnom proizvodu veliki procentualni udio komponenti i sustava proizvedenih u Europi. I zato je realno za očekivati pad u navedenih nekoliko godina (do 2000. godine) izvan europske razmjene, jer će se europski proizvodni kapaciteti širiti, ali i primarno orijentirati na ekspanziju unutar Europe, kako bi bili u stanju opskrbiti cjelokupno europsko tržište.

No, bez obzira na privremeno okretanje Europe samoj sebi, to ne znači i izvan europsku prekomorsku izolaciju već njenu koncentraciju na najvažnije pomorske i kopnene putove i čvorišta.

Očekuje se i promjena kapaciteta kontejnera. U Europi bi se trebao uvesti u upotrebu kontejner od 2,5 m širine sposoban da prihvati dvije europalette, složene jednu do druge. U internoj i selektivnoj inozemnoj razmjeni SAD u upotrebi su već kontejneri od 45 ft., 48 ft. i 53 ft. Ovi novi kapaciteti kontejnera nisu unutar ISO standarda, ali upozoravaju i upućuju na to da će se kapaciteti kontejnera nadalje širiti kao posljedica potražnje i normalno je da se već sada dovodi u pitanje dominacija 20 ft. i 40 ft. kontejnera po ISO pravilima.

Porast potražnje za prijevoznim kapacitetima u prevoženju kontejnera kao i porast kapaciteta kontejnera vodi do koncentracije kapitala, sredstava i intelektualnih potencijala na području prevoženja kontejnera. Interni porast ulaganja industrije prevoženja kontejnera bit će orijentiran i koncentriran na područje informacijske interne i eksterne mreže i računarsku obradu informacija, kako bi se potrošaču usluga industrije transportiranja kontejnera ponudilo ne samo rutinsko "DOOR TO DOOR" transportiranje, već logističko-distribucijski paketi na cijelom transportnom putu po načelu "od stola do stola".

Medu kompanijama industrije prevoženja kontejnera, koje su već u stanju zadovoljiti globalne, logističko-distribucijske potrebe (logistics megacarriers), ističu se kompanije: *Maersk Line, Sea-Land, APL, NYK i P&= Containers.*

Istodobno s (naprijed) navedenom globalnom koncentracijom operatora prevoženja kontejnera djeluje i više operatora čija je strategija razvoja usmjerena na ponudu kvalitetnih logističko-distribucijskih paketa na lokalnim ili regionalnim (local or regional logistics carriers) tržištima transportiranja kontejnera.

Na lokalno regionalnim tržištima transportiranja kontejnera, vodeće su sljedeće kompanije: *CMB Transport, Atlantic Container Line, Senator Line.*

Do kraja ovoga stoljeća (od 1995. do 2000. godine) taj trend koncentracije operatora transportiranja kontejnera će se nastaviti jer aktivno sudjelovanje u globalnim i lokalno-regionalnim područjima transportiranja kontejnera zahtijeva velika investicijska sredstva kao i smisao i sposobnost rukovođenja takvom strategijom razvoja.

Posebno se ovom prilikom ističe da vodeći globalni i lokalno-regionalni operatori (ponuđači logističko-dis-

sredstva kao i smisao i sposobnost rukovođenja takvom strategijom razvoja.

Posebno se ovom prilikom ističe da vodeći globalni i lokalno-regionalni operatori (ponudači logističko-distribucijskih paketa) već devedesetih godina ulažu velika financijska sredstva, znanje i vrijeme u razvoj informacijske mreže i računarske obrade informacija koje su pridonijele internom i vanjskom mijenjanju operatora kontejnera:

– Interni je cilj bio usmjeren na eliminaciju logističkih problema, optimizaciju kapitala, intelektualnih resursa i smanjenje cijena usluga.

– Vanjski je cilj bio usmjeren na to da pribavi korisniku usluge kvalitetne i pravodobne informacije koje će mu pomoći u planiranju proizvodnje i potreba za transportiranjem.

Na temelju navedenog, može se reći da elektronsko prikupljanje i obrada informacija (Electronic data information) postaje preduvjet uspješnog odgovora operatora transportiranja na zahtjeve korisnika.

Istodobno elektronski vodene komunikacije pozitivno će utjecati na daljnje prisnije povezivanje ponuđača i potrošača transportne usluge, a to će se odraziti i na sposobnost prijevoznika da integrira i koordinira nekoliko grana transporta i varira činitelje koji će mu omogućiti pružanje kvalitetne usluge.

Budući da komunikacija i koordinacija aktivnosti u procesu transportiranja postaje temelj robne razmjene između tri globalne ekonomske moći (Europa, Azija, Sjeverna Amerika), postavlja se pitanje konferencija i konferencijskih fiksnih i stabilnih cijena prevoženja i nemogućnosti konkurencije glavnim prekomorskim smjerovima prevoženja kontejnera (transatlantik, transpacifik, Europa-Daleki Istok).

U Sjedinjenim Američkim Državama već je formiran jak "lobby" multinacionalnih konglomeracija koje traže ukidanje uloge konferencija u prekomorskom prevoženju Sjedinjenih Američkih Država. Ista se tendencija za ograničenjem i ukidanjem konferencija javlja i na europskoj razini. U 1989. godini francuski prijevoznik Compagnie Generale Maritime (CGM) istupio je iz ACL (Atlantic Conference Line) i posluje u Sjevernom Atlantiku kao CGM (Compagnie Generale Maritime). Za očekivati je, da su novi kandidati za samostalno djelovanje u prijevozu u odnosu na ACL (Atlantic Conference Line) iz Europe kompanije Scan Dutch i Anzeks.

Generalno promatrajući, za očekivati je da će neke konferencije preživjeti dvijetisućnu godinu, bez obzira na to da već danas nisu u stanju osigurati stabilne cijene koje članovi konferencije i krcatelji zahtijevaju.

Sukladno izloženom, treba priznati da kontejner kao predmet prevoženja u više ciklusa prevoženja ne utječe na okoliš kao potencijalni zagađivač. Pri tom treba

naglasiti da glavni zagađivači okoliša nisu prijevoznici, već ostali operatori koji sudjeluju u prevoženju i koji pri tome improviziraju svoje aktivnosti i nepravodobno reaguju na zahtjeve okoline, a često nemaju ni senzibiliteta, ni sredstava za aktivnosti na polju zaštite okoliša. Zato je u tekucem desetljeću (1991. do 2000. godine) potrebno pratiti akcije pokreta za zaštitu okoliša i njegov utjecaj na javno mišljenje.

4. Zaključak Conclusion

Na temelju izloženog može se zaključiti da je počela druga polovina ovoga desetljeća (1991. do 2000. godine) XX. stoljeća, koje će karakterizirati značajne tehničke, tehnološke, organizacijske, ekonomske i pravne promjene svjetskog i europskog prometnog sustava i njegovih podsustava, a naročito sustava i podsustava industrije transportiranja kontejnera. To jednako vrijedi i za slovenski i hrvatski prometni sustav i sustav transportiranja kontejnera. Ali, zato je u vezi s tim potrebno pravodobno riješiti brojne probleme koji smanjuju efikasnost i konkurentnost slovenskog i hrvatskog prometnog sustava i sustava transportiranja kontejnera, kao što su: zastarjelost infrastrukturnih objekata, zastarjelost i zaostajanje u tehničko-tehnološkom pogledu, zaostajanje u količini, kvaliteti i strukturi prijevoznih kapaciteta, sporo odvijanje procesa razvoja i korištenja suvremenih oblika manipuliranja i transportiranja roba (paletizacija, kontejnerizacija, LO-LO, RO-RO, LUF, LASH, HUCKEPACK, BIMODALNE tehnologije transporta), nedovoljno znanstveno istraživanje nacionalnih i međunarodnog prometnog tržišta, nedovoljno i nedostatno ulaganje u suvremene informacijske sustave i mreže, nedovoljno i nepravodobno povezivanje internog i eksternog informacijskog sustava, nepostojanje odgovarajuće prometne politike i njenih osnovnih postavki promatranih kroz ulogu pojedinih grana prometa, prometnih čvorova, kadrova i njihove povezanosti u radu, neefikasnost prometnog menadžmenta i prometnih menadžera.

Literatura Literature

1. Containerisation International Yearbook, The National Magazine Company Limited, London, 1990-1995.
2. ZELENIKA, R. – JAKOMIN, L.: Suvremeni transportni sustavi, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 1995.